

НАФТА: ПРИЧИНИ ІНТЕГРАЦІЇ ТА СУЧАСНІ ДЕЗІНТЕГРАЦІЙНІ ВИКЛИКИ

Безрукова Н.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Процеси економічної інтеграції у Північній Америці почалися активно розвиватися наприкінці 80-х років минулого століття. Поштовхом для їх динамічного розвитку послужили розгортання подальшої інтеграції у Західній Європі та формування нових інтеграційних об'єднань в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Так, у 1988 році була підписана Канадсько-американська угода про зону вільної торгівлі, згідно якої дві держави мали створити зону вільної торгівлі протягом десяти років. Угода про створення Північно-американської асоціації вільної торгівлі (НАФТА) була підписана 12 серпня 1991 року і набула чинності 1 січня 1994 року.

Основною метою створення НАФТА є усунення торговельних та інвестиційних бар'єрів між США, Канадою та Мексикою. Відмінною рисою інтеграційних процесів в НАФТА є їх спрямованість: якщо в ЄС інтеграція йшла зверху вниз, тобто від урядів країн, то у Північній Америці – знизу вгору – від співробітництва компаній до міжурядових угод.

Одним з найбільш значимим наслідком створення НАФТА є зростання взаємної торгівлі країн-учасниць. Об'єм взаємного експорту між країнами НАФТА у 1994-2013 роках зріс з 297 млрд. дол. США до 1189 млрд. доларів. Доля взаємного експорту зросла за цей же період з 41,4 % до 49,2 % [1]. В 2016 році частка США в канадському експорті досягла 75%, в імпорті – 66,7 %. Канада стала найкрупнішим торговельним партнером США [2].

За 20 років існування НАФТА в усіх країнах-членах об'єднання відбулося значне збільшення робочих місць. За 1993-2013 рр. кількість робочих місць в Мексиці зросла з 31,3 млн осіб до 51,5 млн осіб, у Канаді – з 12,8 млн осіб до 19,1 млн осіб, в США – з 120,0 млн осіб до 155,4 млн осіб [1].

Після 1992 року «відкриття» економіки Мексики стимулювало приток іноземного капіталу, і в першу чергу, американського. Саме завдяки створенню НАФТА Мексика перетворилася в одну із країн з найсприятливішим інвестиційним кліматом і основними інвесторами в країну були США та Канада (біля 70 % інвестицій) [3]. Експорт Мексики став орієнтуватися на товари обробної промисловості, в країну почався

трансферт новітніх технологій та виробничого досвіду. Кількість іноземних підприємств обробної промисловості в Мексиці збільшилася майже втричі за перші десять років існування НАФТА. Але вони були мало пов'язані з національною економікою і оплата праці мексиканців була вкрай низькою. Ці підприємства здебільшого імпортували необхідну сировину, а готову продукцію експортували до США. Отже, участь в НАФТА збільшила залежність мексиканської економіки від американського ринку. На початку XXI століття доля США в експорті Мексики становила 89 %, в імпорті – 62 % [3].

Однак, з початком XXI століття Мексика зіткнулася з досить сильними конкурентами на ринку США, особливо зі сторони азіатських виробників. Особливий конкурентний тиск відчувався з боку Китаю, який став основним конкурентом Мексики на американському ринку. Мексиканські товаровиробники значно постраждали від торгової експансії Китаю на ринок США, що значно ускладнило участь Мексики в НАФТА.

На початку 2008 р. головні цілі, що були поставлені угодою про створення НАФТА, були досягнуті – остаточно були відмінені мита в торгівлі між Мексикою і США та між Мексикою і Канадою. Але переваги від створення зони вільної торгівлі виявилися досить різними для її учасників. Так, США отримали явні переваги: ємкі нові ринки збуту виробленої продукції, збільшення робочих місць, безпечні сфери вкладання капіталу, гарантовані поставки якісної сировини, збільшення конкурентоспроможності американських товарів за рахунок раціоналізації виробничого процесу в масштабах континенту, залучення дешевої та кваліфікованої робочої сили із Мексики та Канади відповідно.

Створивши зону вільної торгівлі США не виявили зацікавленості у подальшій інтеграції. А після теракту 11 вересня 2001 року задачі підтримки та прискорення економічного зростання змінили задачі забезпечення національної безпеки. З цього часу в політиці США спостерігаються окремі протекціоністські явища, які пояснюються вимогами національної безпеки.

В результаті інтеграції Канада також отримала певні переваги: зростання ВВП, збільшення об'ємів зовнішньої торгівлі, зменшення державного боргу. Канада зміцнила свої позиції в якості головного зовнішньоторговельного партнера США.

Однак, не дивлячись на те, що НАФТА є інтеграційним об'єднанням трьох рівноправних держав, північноамериканська інтеграція залишається процесом, що складається з двох частин: канадсько-американські відносини та відносини цих країн з Мексикою. Наслідки інтеграції для Мексики є неоднозначними. З одного боку, в країні спостерігається зростання ВВП та експорту, а з іншого, прив'язка мексиканської економіки

до американської та послаблення ролі державного регулювання призвели до занепаду соціально-економічної сфери. В країні спостерігалися загострення регіональних диспропорцій, розорення сільськогосподарських виробників, зростання безробіття. Отже, для Мексики позитивні ефекти інтеграції були менш відчутними, ніж для США і Канади.

Останніми роками окремі ділові кола США виказують стурбованість щодо членства в НАФТА. Це викликано рядом причин: переміщення ділової активності в Мексику через наявність дешевої робочої сили і низьких екологічних стандартів та імміграційних потоків, які досягають вже 300 тис. осіб в рік [1].

Ці фактори є підґрунтям для ряду дискусійних питань щодо подальшого економічного зростання США: чи зменшиться кількість робочих місць, чи призведе це до зменшення заробітної плати американців, чи збільшиться дефіцит федерального бюджету. Отже, задля вирішення даних питань діючий президент США Дональд Трамп вважає за необхідним зміну умов НАФТА, не виключаючи факт виходу із об'єднання. Тобто одне з найбільших інтеграційних об'єднань зараз знаходить на межі дезінтеграції.

Список використаних джерел

1. Костюнина Г. М. Североамериканская интеграция: 20 лет спустя / Г. М. Костюнина // Вестник МГИМО Университета. – 2015. – № 2 (41). – С. 231-239.
2. Экспорт и импорт Канады в 2016 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.canadaruportal.com/eksport-i-import-kanady>.
3. Шевакина О. А. Воздействие НАФТА на трансформацию экономики Мексики / О. А. Шевакина // Латинская Америка: проблемы модернизации в контексте устойчивого развития Сборник докладов научной конференции. Под ред. Бобровникова А.В., Тепермана В.А., Чумаковой М.Л. – М.: ИЛА РАН, 2007. – С. 181-200.